

CONTRIBUȚII LA ISTORIA ȘCOLII MUSCELENE

de GH. PĂRNUȚĂ

Școala din Cîmpulung înainte de Regulamentul Organic. Inceputurile școlii mușcelene sînt destul de îndepărtate.

În Cîmpulung, unde a fost fixată prima reședință a Țării Romînești, unde a apărut primul document al limbii romîne — scrisoarea lui Neacșu din Cîmpulung către Hans Benkner, judele Brașovului, la 1521, — unde a văzut lumina prima tipăritură din Țara Romînească în limba romînă, la 1642, în acest oraș apare și una din cele mai vechi școli romînești. Înainte de a lua ființă Școala de la Sf. Sava din București a existat școală la Cîmpulung.

Historicul și poetul cîmpulungean, C. D. Aricescu, amintește că la Cîmpulung a fost o „școală domnească“, fundată de Doamna Chiajna în anul 1552, pe lîngă biserica Domnească. Această școală, de la a cărei înființare s-au împlinit 409 ani, a existat pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, pe locul Voroveanului din acest oraș¹.

Dacă despre această școală nu s-a găsit pînă acum documentația necesară, hrisovul lui Antonie Voievod, din 10 mai 1669, ne vorbește sigur de existența unei școli la Cîmpulung în acea vreme „...și făcui domnia mea casă de învățatură, adecă școală, în orașul domniei mele Cîmpulung“, scrie hrisovul².

Din lectura hrisovului reiese că întreținerea școlarilor și plata dascărilor se făcea din venitul vămii de la Rucăr și Dragoslavele și că școala s-a făcut „spre mare folos locuitorilor Țării Romînești“, fiind deci destinată a servi nu numai copiilor din Cîmpulung, ci și din alte părți ale țării, spre folosință „și bogaților și săracilor“.

Prin hrisovul din 28 martie 1670, voievodul hotărăște ca școala să aibă „ispravnic și purtător de grijă“ pe mitropolitul țării³.

Locul pe care s-a făcut această școală a fost donat de logofătul Radu Năsturel, la 8 ianuarie 1669.

În actul de donație el menționează că încă de cînd se afla la „Enișer la Împărăție“, dus, după cum zice N. Iorga, împreună cu alți boieri să pîrască pe Radu Vodă, s-a gîndit că țara este „săracă și

¹ Vezi C. D. Aricescu, *Istoria Cîmpulungului*, București, 1855, p. 150.

² Arh. St. Buc., M-rea Cotroceni, pach. 89 doc. 1 (vezi și Dan Simonescu, *Viața literară și culturală a mănăstirii Cîmpulung*, C. Lung, 1926, p. 32 și I. Răuțescu, *Cîmpulung-Mușcel*, C. Lung, 1943, p. 200).

³ Arh. St. Buc., M-rea Cotroceni, pach. 89, doc. 2 (vezi și D. Băjan, *Documente de la Arhivele Statului*, C. Lung, 1929, pp. 3—9).

făr' de învățătură și oamenii pentru sărăcie nu-și pot da copiii lor la învățătură". De aceea s-a gândit că ar fi bine să se facă o școală la Cîmpulung, fiind „mai în lături“, mai ferit de frămîntări.

Școala din Cîmpulung mai este amintită în anul 1780 cînd se fixează plata „dascălilor de pe la școli“, fiind menționat și cel din Cîmpulung⁴, și la 1792 cînd Dumitrașcu Ruset, ctitorul schitului Mărculești, obține pentru întreținerea schitului și a școlii cîte 1200 lei anual, de la vama Dragoslavele, 50 bolovani de sare și 20 familii de țigani.

La începutul secolului al XIX-lea, școala a fost mutată pe un loc de lingă biserica Sf. Ilie dăruit de comisul Ion Craioveanul.

În Cîmpulung funcționa prin anul 1822 și o „școală de zugravi“ înființată de preotul Badea, cunoscută sub numele de „Școala după ulița văii“. La această școală își făcuse ucenicia o vreme și pictorul revoluționar de la 1848, I. D. Negulici⁵.

Școala din Cîmpulung în perioada 1832—1864. O dată cu apariția și dezvoltarea elementelor capitaliste, cu pătrunderea ideilor revoluției burgheze din Franța, se dezvoltă și la noi o cultură națională.

Burghezia avea nevoie de oameni pregătiți, cultivați, în lupta împotriva orînduirii feudale, și în acest scop ea întreprinde o susținută mișcare culturală.

Încă de la începutul secolului al XIX-lea se simțea nevoia unui învățămînt în limba romînă; școala grecească existentă nu putea face față acestei situații.

Gh. Asachi la Iași și G. Lazăr în București, au promovat un învățămînt în limba romînă, înlăturînd falsa părere a claselor exploatare că învățăturile mai înalte nu pot fi redată în limba poporului.

Dacă în etapa anterioară Regulamentului Organic, școala romînească era în stadiu de încercare, această nouă legiuire, recunoscînd necesitatea învățămîntului public, prevede înființarea unor școli de stat. Lupta pentru lărgirea învățămîntului public — începută după 1831 — reprezenta o acțiune progresistă; ea se ducea împotriva boierimii care susținea învățămîntul particular.

După intrarea în vigoare a Regulamentului Organic s-au înființat în orașele de reședință ale județelor primele școli publice. Ele au fost organizate sub conducerea foștilor elevi de la Sf. Sava, o mare parte din ei fiind și participanți activi ai revoluției de la 1848, ca: D. Jianu, Sc. Turnavitu, N. Simonide, G. Călinescu, Gherasim Gorjanul etc.

După Stanciu Căpățineanu și Florian Aaron care au fost trimiși la Craiova, în 15 noiembrie 1831, urmează repartizarea lui Dimitrie Jianu la Cîmpulung, a lui Nicolae Simonide la Giurgiu și a lui Chiriță Baldovin la R. Vlcea⁶.

⁴ Vezi V. A. Urechia, *Istoria școalelor*, tom. IV, București, 1901, p. 60.

⁵ Vezi Lucia Dracopol-Ispir, *Pictorul Negulici*, București, 1939, p. 25.

⁶ Arh. St. Buc. Min. Cult. și Instr. Publ. Țara Romînească, dosar 4138/1831, f. 3.

O problemă importantă pentru organizarea școlii era localul. În această privință, Vornicia din Lăuntru, la 7 septembrie 1831, cere ocîrmuirii de Muscel să găsească încăperile necesare pentru școală. S-a hotărît ca localul de școală să fie în „odăile egumenești“ de la mănăstirea Negru Vodă din Cîmpulung.

Pînă la sosirea profesorului D. Jianu, Eforia Școalelor trimise magistratului orașului listă⁷ de materialul necesar începerii învățaturii, un model de semicerc și două table de tinichea. Deși Dimitrie Jianu sosi la Cîmpulung la 31 ianuarie 1832, cursurile au început abia la 14 martie 1832. Cauza întîrzierii deschiderii școlii s-a datorat atît poziției, conducerii mănăstirii care nu dorea să se deschidă școala acolo, cît și tărăgănelii reparațiilor necesare camerelor de la mănăstire.

Deși, cu prefăcută bucurie, sfatul orașului arăta în raportul către Eforie că „au rămas cu toții mulțumiți pentru părinteasca grijă ce a luat stăpînirea pentru folosul tinerilor la învățatură“, în acest oraș cu atîția boieri și cu atîtea case mari, se alesese pentru școală două cămăruțe cu totul necorespunzătoare. Iată, între altele, cum descrie N. Iliescu, secretarul Eforiei Școalelor, acest local. „Cît de puțină recunoștință — scrie el — se vede din partea orășenilor pentru așezarea școlii“ ... „odăile de la mănăstire sînt cu totul mici încît pã patru bănci scurte de un stîngen, încãpînd copii abia pã jumătate, ceilalți așteaptã în picere pînã ce isprãvesc conșcolarii lor... Întunecimea odăilor și neputința cu care se luptã profesorul sînt vrednice de a aduce la întristare pã fiecare“⁸.

În prima zi de școală Jianu a avut 30 de elevi. În mai puțin de două săptămîni numãrul lor s-a dublat. Numãrul elevilor fiind în creștere, D. Jianu raportează Eforiei cã nu mai poate face școalã la mănăstire. Aceasta îi comunicã profesorului, ca în rezolvarea problemei localului sã facã apel la boierii localnici și sã-i îndemne sã sprijine școala. O mare parte din boieri s-au arãtat nepãsãtori la apelul lui Jianu, iar mai tîrziu au pus și piedici în construcția localului de școală. Raportul magistratului orașului din 1 iunie 1832, cãtre Eforie, este concludent în aceastã privință. El aratã cã s-au adunat boierii și sfatul orașului pentru a hotãri închirierea unui local de școalã și cã „toți cîți s-au aflat de fațã s-au arãtat reci și neaplecãtori“.

În general boierimea nu avea interes sã se ridice școala naționalã, deoarece fiii ei urmau la școala greceascã. Aceastã boierime deși vede binefacerile învățãmîntului, e împotriva rãspîndirii lui în mase. În aceastã privință lupta ei este dublã: pe de o parte urmãrea frînarea școlii, mai ales a celei de la sate, pe de altã parte urmãrea sã dea învățãmîntului caracterul unei școli pentru fiii celor avuți⁹.

⁷ Arh. St. Buc. ... f. 6. (Lista cu materialul necesar pentru o școalã începãtoare).

⁸ *Ibidem*, f. 246.

⁹ Vezi St. Stoian, *Despre concepția învățãmîntului public din anul 1848*, în „Studii I“ (1949), p. 200.

Datorită rivnei depusă de profesorul Jianu și de deputații mahalalelor orașului de a ridica prestigiul școlii naționale, s-a hotărât construirea unei școli noi în Cimpulung.

Pînă s-a fixat locul unde urma să se clădească școala au trecut doi ani din cauza certurilor ivite între boierii Urianu și Arsenie pe de o parte — care donaseră un teren pentru construirea noului local — și deputații unor mahalale pe de altă parte. Deputații mahalalelor: Schei, Vișoi, Bughea, susțineau ca localul să se clădească pe locul pe care a fost „școala în vechime“, mai în partea de sus a orașului, terenul donat de boieri fiind prea departe. Obștea acestei părți a orașului face jalbă la Vornicie și arată că cei ce locuiesc „în Vișoi și pe malurile Bughei fac mai mult de două ceasuri“ pînă la școală. „Mulți din noi avem copii mici — se scrie în jalbă — și ne aducem aminte de multe întîmplări rele, adică de ciîni, de ploii repede, de vijelii care se întîmplă și de primejdii de răpune vieți. Noi slugi ca să trimetem cu copiii ca să-i îngrijască n-avem, să mergem înșine nu putem, că sîntem oameni muncitori p-afară“. În continuare se arată că de vreme ce școala se face cu cheltuiala tuturor, se cuvine ca și „treapădu copiilor să fie de o potrivă, cît celor de jos, tot atîta și celor de sus“. Ei propun terenul pe care a fost școala „în vechime“, dar acesta fusese cotropit de doi boieri ce erau judecători la tribunalul local. Jalba este semnată între alții de: Ion sin Ion Ciolan, diputat, Șerban, „dipotat ot mahalaoa Malu“; Oancea Patraulea, „dipotat ot mahalaoa Scheilor“; Neculae Voinescu, dipotat ot mahalaoa Bradului“ etc.¹⁰.

După discuții care au durat doi ani, a învins partida orășenilor care avea în frunte pe deputații mahalalelor.

Peste 500 file de dosar de la Arhivele Statului cuprind numai material referitor la construcția acestei școli.

Nu trebuie uitat nici faptul că orășenii din pătura de jos, acei care în jalbă arată că sînt „muncitori pă afară“, au înfruntat și opoziția negustorilor și a magistratului, care nu doreau școală în centrul orașului, deoarece aici se ținea tirgul săptămînal, și o școală pe locul tirgului ar fi lovit în interesele lor.

Locul ales pentru școală este cel ocupat de școala elementară nr. 1 de astăzi. O parte din teren a fost donat de Smaranda Eliat, iar alta a fost luată cu embatic de 2 oca ceară pe an, de la biserica Sf. Ilie. Urianu, supărat că nu s-a făcut școală pe locul donat de el, și-a retras această donație, vînzîndu-și locul.

Contractul pentru construcția școlii fusese semnat încă de la 5 decembrie 1832 de către N. Rucăreanu și Scarlat Iorga. Aceștia se obligau să execute întreaga lucrare cu suma de 12 000 lei. În contract se prevedea ca localul să fie terminat în toamna anului 1833.

Planul pentru construcție a fost alcătuit de D. Jianu, profesorul școlii. Se prevedea o clădire cu două săli: una de 4¹/₂ stînjeni lungă și

¹⁰ Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 4138/1831, f. 79.

4 stînjeni lată și alta de 7 stînjeni lungă și 4 stînjeni lată. De asemenea se prevedea construcția a două camere pentru profesor, de cite 2 stînjeni în lungime și $1\frac{1}{2}$ stînjeni lățime.

Cei doi boieri executori ai contractului, în loc să termine lucrarea în 1833, cum se angajaseră, au târăganat lucrările pînă în 1836. Și pe această cale boierimea a reușit să împiedice organizarea și dezvoltarea școlii publice. Jianu, în rapoartele sale, ajunge la concluzia că cei doi boieri s-au angajat să construiască școala tocmai pentru a târăgăna lucrările. În timp ce fiii boierilor frecventau cursurile la școala grecească sau luau lecții în casă cu dascăli plătiți, Jianu era nevoit să refuze, din lipsă de spațiu, înscrierea unei însemnate părți din copiii orașenilor.

Văzînd întîrzierea lucrărilor, sfatul orașului se adresează cu jalbă domnitorului cerînd a „slobozi strașnică poruncă“ pentru grăbirea lucrărilor „spre a nu pătîmi orașul și nevinovații copii numai pentru doi oameni“¹¹.

Domnitorul a orînduit pe N. Iliescu, secretarul Eforiei, și pe arhitectul statului să meargă la Cîmpulung spre a lua măsuri pentru terminarea lucrării. Construcția școlii e dată în grija lui Manolache Făca, ocîrmuitorul județului, care primește și 2 200 lei din casa Școalelor; cu această sumă se termină ridicarea școlii.

La 3 septembrie 1836 s-a făcut inaugurarea noului local de școală. La inaugurare, magistratul a invitat pe toți deputații orașului, scriindu-le ca la solemnitate să aducă cu ei și „pe alți mahalagii“.

Construcția făcută de cei doi reprezentanți ai boierimii a fost atît de șubredă încît nici n-au trecut doi ani și localul a avut nevoie de reparații. În septembrie 1838 Jianu raporta Eforiei că n-a putut începe cursurile deoarece „meremetul cerea neapărată trebuință a se face“¹².

Localul a devenit în curînd neîncăpător. În 1844 profesorul I. Brezoianu — succesorul lui D. Jianu — raporta Eforiei că are 170 de școlari și că numărul ar fi trecut de 200 dacă ar fi avut local corespunzător. În același raport menționa că numărul elevilor va crește mereu deoarece „gustul învățaturii s-a statornicit printre toate treptele de locuitori“. La cererea lui Brezoianu de a se mări localul, Departamentul Trebilor din Lăuntru răspunde că din lipsă de fonduri, lucrarea nu se poate face¹³.

În timpul evenimentelor din 1848, în localul școlii au fost cantonate trupe turcești. După plecarea lor școala a rămas deteriorată.

Localul se repară în 1851 și în 1855. Din raportul lui Procopie Constantinescu, conducătorul școlii în 1855, cu privire la repararea școlii¹⁴, se constată cît de puțin erau interesate autoritățile locale și centrale în organizarea și dezvoltarea școlii.

¹¹ Arh. St. Buc. . . , Min. Cult. și Instr. Publ., dos. 4138/1831 f. 223.

¹² *Ibidem*, dosar 6669/1837, f. 65.

¹³ *Ibidem*, dosar 1288/1847, f. 18, 26.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 3980/1854, f. 136.

În anul 1855 localul a servit pentru spital și cazarmă oștirilor aflate în oraș. În 1864 clădirea școlii devenise cu totul șubredă. Profesorul arată că localul „era într-o stare atît de deplorabilă, încît descrierea lui este imposibilă“... „se vede — scrie el — lipsa unei energice inițiative din partea onor. municipalității“. El propune ca școala să se mute în localul „securalizatei“ mănăstiri din Cîmpulung.

După planul alcătuit de Eforie și prevăzut și în Regulamentul Organic, sala de clasă era împărțită în două: o jumătate cuprindea băncile, iar cealaltă jumătate semicercurile¹⁵. Deși regulamentul prevedea 12 bănci, în planul lui Jianu de la Cîmpulung se văd numai 4 bănci — în fiecare bancă fiind așezați cîte 10 elevi. În fața clasei era banca de nisip. Școala avea 8 semicercuri, fiecare cuprinzînd cîte 6 școlari. Diametrul unui semicerc era de o jumătate de stinjen. În mijlocul sălii, în stînga, era scaunul profesorului, de unde supraveghea și băncile și semicercurile, iar în dreapta „tabla de socoteală“¹⁶. Băncile erau lungi de circa 3 stînjeni. După 1840, cînd în școli se înființaseră și biblioteci, în mobilierul școlii intra și dulapul de bibliotecă.

An de an inventarul școlii s-a îmbogățit cu noi obiecte¹⁷.

— **Activitate didactică.** După cum am arătat, școala din Cîmpulung și-a început activitatea la 14 martie 1832 cu 30 de elevi „nădăjduind“, după cum raporta Jianu, că vor veni și alții. Numărul școlarilor crescuse repede; în aprilie numărul lor era de 62, iar în mai 67. Din cei 67 elevi, 57% erau fiii de preoți, negustori, dregători; 27% fii de meseriași, 4% fii de plugari; 9% fii de văduve și 3% fii de boieri. Majoritatea fiilor de boieri urmau la școala grecească sau primeau lecții acasă.

Școala în limba națională era urîită de dascălii greci și alături de ei și de către boierimea romină reacționară. Limba poporului fiind depreciată, fiii boierilor învățau franceza, greaca, germana etc. „Toți evgheniștii noștri știu franțuzește și unii și nemțește — scrie M. Kogălniceanu — care oare sînt acei care cunosc literatura și limba romînească? Poate doi-trei“¹⁸.

Din cei 67 de școlari, de la școala lui Jianu, numai 4 erau de la țară, dintre care numai unul fiu de plugar. Și mai tîrziu numărul fiilor de plugari și de meseriași ce urmau la școala din Cîmpulung era

¹⁵ Regulamentul Organic, București, 1847, p. 371.

¹⁶ Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 4138/1831, f. 167.

¹⁷ În anul 1863 inventarul școlii cuprindea: 18 bănci duble, bine lucrate și vopsite; 3 catedre; 5 dulapuri pentru bibliotecă, un dulap pentru cancelarie; 6 table negre, din care una alfabetică, o masă mare pentru cancelarie, o masă mai mică pentru exerciții la agrimensură, un compas de lemn, un echer de lemn, un teu, 3 globuri, 8 hărți dintre care una format mare (de maior Papazoglu), un clopot mare pentru chemarea școlarilor în clase, un clopot mic pentru anunțul leșirii din clasă, 2 sigilii — unul din 1852 și altul din 1863, o tablă cu marca țării, 8 table negre pătrate pentru exerciții școlarilor la semicercuri, 10 semicercuri cu scaunul lor, 2 trupuri table lancasteriene, 10 cercevele de lemn pentru cataloage de perete, un scaun de lemn, 3 hărți vechi, două călimări de lemn, o linie de lemn și dulapurile pentru bibliotecă școlii.

¹⁸ M. Kogălniceanu, *Scrieri alese*, ediția a II-a, București, 1956, pp. 175-176.

foarte redus. Avînd în vedere că la școala grecească, și apoi la cea germană și la școlile romînești particulare nu puteau urma decît fiii boierilor, ai preoților și ai dregătorilor, se constată că numai fiii acestor clase se bucurau de instrucție.

Dintr-un raport al lui Jianu aflăm că elevii săi erau de „deosebite puteri“, majoritatea fiind începători. Se lucra în condiții destul de grele. „Învățătura se face cu o prea mare neînlesnire, scrie Jianu, pentru că pe unii îi pun să scrie într-o odaie și pe alții într-alta să citească și după urmare, să alerg cînd într-o parte cînd într-alta“¹⁹.

Deși muncea singur și în condiții grele, datorită stăruinței sale și hotărîrii de a ridica prestigiul școlii naționale, Jianu obținu succese însemnate. După primul examen, de la 15 iulie 1832, Magistratul orașului mulțumește Eforiei că a orînduit profesor „pă un așa om care n-au lăsat să treacă minut pentru deșteptarea la învățatură a tinerilor“. Peste un an, obștea orășenilor a rămas uimită de pregătirea elevilor. Raportul ocîrmuirii Muscel, din septembrie 1833, referitor la examenul dat, arăta că „răspunsurile pruncilor porni lacrimi de bucurie în sufletele ascultătorilor să aibă o soartă mai fericită în viitorime“. Munca lui Jianu a fost răsplătită și de generalul Kiseleff care i-a vizitat școala la 23 iunie 1832, dăruindu-i 400 lei și cite un sfanț pentru fiecare „ședător“²⁰ și cite o jumătate de sfanț pentru fiecare școlar.

Examenele se țineau de două ori pe an — unul la sfîrșitul lui martie și altul la sfîrșitul lui iunie. Examenul începea cu un cuvînt al profesorului despre situația școlară. În iunie 1835, Jianu a trimis cuvîntarea sa spre aprobare la Eforie pentru ca „să nu să nască vreo pricină din cuvîntul meu“. Desigur că el arăta situația reală și nu lăuda pe fiii boierilor. În clasă Jianu nu făcea deosebire între fiul săteanului sau al meseriașului și copilul de boier, ci dimpotrivă punea pe fiul de țaran cel silitor să bată pe cel leneș al boierului — lucruri pe care le releva și C. D. Aricescu — unul din elevii lui Jianu²¹.

Se examinau cîte 2—3 elevi din fiecare clasă la: scris și citit, catehism, aritmetică, gramatică, geografie, „istorii morale“, citirea pe table și citirea pe cărți. După examen se dădeau premiile. Erau trei premii „cu cunună“. Premiul I se acorda școlarilor care obțineau la toate obiectele calificativul „eminent“.

¹⁹ Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 4138/1831, f. 26.

²⁰ Numele de „ședător“ vine de la o listă pe care erau înscrși elevii care aparțineau cercului ce se numea „ședă“ și după care monitorul verifica prezența școlarilor, observa și îndrepta greșelile.

²¹ „Copilul leneș, dacă era fecior de boier, era bătut la talpa mînei c-o nuelușe de către copilul descult al săracului și al plugarului, din ordinul profesorului și în fața camarazilor săi. Copilul de boier cel leneș, zicea Jianu în auzul tuturor, trebuie să fie bătut de copilul săteanului și al meșterului cari sînt silitori, fiindcă ei nu se reazimă în averea părinților, ca trîntorii aceia (arătînd pe nobilii leneși) care trăesc din munca albinelor. Să-și aducă aminte cînd o fi mare, c-a fost bătut de țaran fiindcă era leneș. Pe copiii leneși cei săraci, cei silitori, făcîndu-le și acestora lecțiune, prin care-i stimula și-i ambiționa.“

Notarea elevilor se făcea de obicei cu 1, 2, 3 și 4. Școlarul cu nota 4 rămânea repetent. Cel care rămânea repetent de trei ori nu mai era primit în școală.

Prin adresa Eforiei nr. 195 din 2 octombrie 1842 se cerea profesorilor să noteze „cu slove“, adică cu „eminentă“, cu „unu, două, trei“²².

La examenul candidaților de învățători găsim mai ales calificativele: „Prea bine, bine, bineșor, slab și rău“. La școala germană din Cîmpulung, ordinea notelor era următoarea: E, 1/E, O, 1/O, 1, 2 și 3, iar în catalogul elevilor din clasele III și IV de la școala publică, în 1853, găsim notele: 1, 2, 3 și E (ultima fiind cea mai mare, apoi 1, 2, 3). În cataloagele altor școli, de exemplu la Cerneți, se dă și nota zero barat.

Cursurile durau de obicei de la 15 octombrie pînă la 24 iunie. Vacanța se da la crăciun, paște și în timpul verii.

Orarul zilnic era: 8–11 și 15–18, în timpul verii, și 9–12 și 14–16, în timpul iernii. Începînd din anul 1837, joia era zi liberă.

La înapoierea din vacanță elevii trebuiau să aducă „bileți“ de bună purtare atît din partea părinților, cit și a preoților. Fără aceste dovezi nu erau primiți în școală.

La plecarea în vacanță, Jianu da sfaturi elevilor de felul cum să se poarte de sărbători, amintindu-le că n-au voie să umble cu „vicleimuri, stele și celelalte“. Pentru a se asigura că elevii nu merg cu steaua și vicleimul, Jianu lua legătura cu poliția, iar vătășeii cercetau prin oraș și opreau școlarii de a umbla cu acest „obicei nefolositor“ cum scrie Jianu.

Nici un copil sub 8 ani nu era primit la școală dacă nu aducea de la doctorul „ocolului“ atestat că este „altoit de vărsat“²³.

Pe lângă fiecare școală publică funcționa un comitet de inspecție, format din ocîrmuitorul județului ca președinte și doi inspectori aleși dintre cetățenii de frunte ai orașului, cunoscători în probleme școlare. La Cîmpulung acest comitet a luat ființă în 1833 și era format din Manolache Faca – președinte, medelnicerul Dumitrache Urianu și vîstierul Dumitrache Aricescu – inspectori²⁴. Din noiembrie 1833, D. Urianu fiind deputat în „Obșteasca Adunare“, în locul său, ca inspector, e ales N. Rucăreanu care avea și „știință de învățăturile ce se obicinuesc în școală“.

Comitetul de inspecție avea îndatorirea de a se interesa de școală, de organizarea ei, de bunul mers al procesului de învățămînt și de a ține legătura, în problemele școlii, cu Eforia Școalelor și cu magistratul orașului.

Din rapoartele comitetului de inspecție de la Cîmpulung se constată progresul realizat de elevi la învățătură și mulțumirile aduse profesorilor pentru acest progres, de către obștea orașului.

²² Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 3392/1840, f. 208.

²³ *Ibidem*, dosar 4980/1839; f. 3.

²⁴ Data de 1837 arătată de V. A. Urechia în *Istoria școalelor*, tom. I, p. 360 cu privire la numirea celor doi inspectori este greșită deoarece numirea lor s-a făcut în anul 1833.

Din 1852, în comitetul de inspecție, pe lângă N. Rucăreanu aflăm pe I. Rudeanu; din 1858, în locul lui Rudeanu e numit Grigore Racovițeanu²⁵ iar în 1862 este numit Dimitrie Negulici.

Prin Regulamentul Școalelor se prevedea, pentru școlile începătoare din reședințele de județe, o durată de trei ani, în afară de cele de la București și Craiova care aveau o durată de patru ani.

D. Jianu începe școala din Cîmpulung numai cu clasele I și a II-a. Mai târziu se înființă și clasa a III-a.

În programă erau prevăzute următoarele materii:

Clasa I: Citirea după table, scrierea după modeluri, catehismul, aritmetica elementară.

Clasa a II-a: Citirea slobodă, cele patru lucrări aritmetice cu numere simple și cunoștințe de gramatică.

Clasa a III-a: Catehismul, elemente de gramatică, geografia, elemente de aritmetică practică.

Clasa a IV-a: Inceputul studiului geometriei și al mecanicii practice, scrierea prin reguli gramaticale, desen liniar.

Metode de predare. Cărți didactice. Pînă la aplicarea Regulamentului Organic nu se poate vorbi despre o anumită metodă de predare. O veche metodă de învățare a mecanismului citirii a fost cea a literizării și slovenirii. După această metodă dascălul scria literele pe hîrtie sau pe tablă și școlarul le învăța pe de rost. După învățarea literelor, se trecea la „slovenire“ cu: buchi-az-ba = baba; ou-mislete = om etc.

După exercițiile de slovenire care durau 6—7 luni, se trecea la cititul rugăciunilor din ceasloave, psaltire și apoi la scriere, aritmetică și cîntări. Un astfel de școlar era pregătit a fi dascăl de sat, ori preot²⁶.

Cu aplicarea Regulamentului Organic se introduce în școli metoda lancasteriană, prin folosirea monitorilor pentru învățarea școlarilor. Metoda lancasteriană a fost introdusă în Țara Romînească de D. Vilie. De la acesta a cunoscut-o Eliade Rădulescu și Daniil Tomescu care tipări la tipografia de la Cișmeaua lui Mavrogheni table lancasteriene în limba romînă. După plecarea lui Tomescu, T. Palade continuă cu tipărirea de table în limba romînă. De la acesta au învățat metoda lancasteriană primii organizatori ai școlilor naționale, printre care și profesorul din Cîmpulung, D. Jianu.

Scrierea se începea la banca de nisip care era în față. Se trecea apoi la scrierea pe piatră și după aceea pe hîrtie. De la banca de nisip și pînă la ultima bancă din clasă, școlarii se așezau după „a lor sporire la învățătură“ — cei din ultimele bănci fiind cei mai avansați. Cînd o parte din elevi scriau în bănci, ceilalți erau la semicercuri pentru deprinderea cititului și invers.

²⁵ Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 3831/1857, f. 112.

²⁶ Vezi C. Erbiceanu, *Cronicarii greci care au scris despre romini în epoca fanariotă*, București, 1890, p. XXXIII.

La fiecare bancă erau cite doi monitori. De asemenea pentru fiecare bancă corespundeau două semicercuri care erau la perete. La fiecare semicerc era cite un monitor. Unul din monitorii lui Jianu a fost și C. D. Aricescu.

Scrierea și citirea se făceau în general după tablele de perete — hirtii cu litere tipărite și lipite pe mucava sau pe pînză. Aceste table se atirnau de perete la semicerc sau se țineau în mînă. Monitorii ședeau în mijlocul semicercurilor, iar școlarii în jurul lor. Tabla de perete avea forma dreptunghiulară de 24.37 cm. În partea de jos a tablei erau instrucțiuni metodice pentru învățători.

În afară de tablele de perete, după care se învăța în special citirea în semicercuri, începînd din 1838, o dată cu înființarea școlilor sătești, s-au tipărit și *Manuale de silabism și citit*, pentru a înlesni școlarului să învețe și acasă.

Manualul cuprindea la sfîrșit lecții cu maxime morale și religioase, noțiuni de geografie etc. și se termina cu „tabla pitagorică”²⁷.

În privința metodei folosite în predarea lecțiilor, iată de exemplu cum se proceda la citirea sunetelor. Primul procedeu: monitorul arăta cu varga și pronunța o vocală. Toți școlarii o repetau. Al doilea procedeu: monitorul arăta vocala fără a o pronunța, punînd pe elev să facă aceasta. Al treilea procedeu: monitorul arăta cu varga vocalele, pe sîrite, iar școlarul le numea. În felul acesta se proceda și cînd se trecea la citirea silabelor.

În semicerc elevii ședeau la rînd. Monitorul întreba pe primul școlar și dacă acesta nu răspundea bine, întreba pe al doilea și dacă răspunsul acestuia era bun, îl punea pe primul să-l repete. După o metodă asemănătoare se proceda la catehism, gramatică etc.

Deși metoda lancasteriană fusese introdusă în toate școlile de către P. Poenaru, găsim profesori care au încercat să introducă metode noi. Astfel la o inspecție pe care revizorul N. Simonide o face, în 15 decembrie 1846, la școala din Cîmpulung, arată că la această școală a găsit „metodul schimbat”.

La observațiile făcute de Simonide, trimise prin Eforia Școalelor, I. Brezoianu — profesorul școlii din Cîmpulung — răspunde că el a căutat să folosească metode mai noi pe care le-a cunoscut din noile publicații pedagogice apărute în Franța, de exemplu lucrările lui Lamotte, pe care mai tîrziu le-a și tradus în romînește. În raportul de răspuns, Brezoianu menționează că a aplicat o altă metodă, fiind sigur că Eforia „nu vede pe profesor ca pe o mașină, ci ca pe un trup organic” care caută să folosească cele mai bune mijloace pentru îmbunătățirea învățării²⁸.

Deși Eforia Școalelor avea tipografie, din cauza lipsei de prevederi bugetare, școlile au fost lipsite de manualele necesare. Pe lîngă lipsa de localuri și cadre pregătite, lipsa manualelor a constituit una din

²⁷ *Manual de silabism și citit*, București, 1838.

²⁸ Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 1288/1847, f. 5.

greutățile principale ale dezvoltării învățămîntului. Cu cei 20 000 lei prevăzuți în bugetul Eforiei Școalelor abia s-au putut tipări tablele lancasteriene. Printr-o jalbă trimisă domnitorului în 1839, P. Poenaru a cerut să se mărească suma destinată tipăririi de manuale școlare la 50 000 lei²⁹.

Neexistînd instrucțiuni din partea Eforiei asupra folosirii puținelor cărți tipărite, profesorii întrebuntau cărți la întîmplare sau pe care le aveau la îndemînă. Astfel Jianu raportează Eforiei în 1833 că neavînd table de citire la clasa a II-a, a folosit tablele de istorie. Eforia îi recomandă să folosească cărți din „Biblioteca Căpățîneanu“ care erau grele chiar pentru clasele a III-a și a IV-a.

În timp ce la Craiova, de exemplu, cartea *Prietenul tinerimii* se folosea ca lectură la clasa a III-a și a IV-a, învățătorul Chirculescu de la Buzău arată că ea nu este de loc potrivită pentru înțelegerea copiilor „din popul“³⁰; la Cîmpulung, profesorul Barbu Marinescu folosea însă aceeași carte pentru clasa a II-a.

Cartea *Cuvîntelor lui Masilon* sau *Micul post* care cuprindea predici și cuvîntări —, traduse de E. Poteca, era destinată ca manual de lectură pentru clasa I. Nefiind potrivită pentru școlarii începători, mulți profesori cer schimbarea ei. Despre această carte profesorul A. Oncescu de la Pitești arată că este prea grea „d-a înțelege niște copii începători, incapabili a putea „cuprinde un asemenea stil și idei înalte“³¹.

O carte recomandată de Eforie pentru clasa a III-a era: *Prințipuri de istorie universală* de Fl. Aaron. Pentru candidații de învățători se recomanda *Prințipuri de agricultură* de I. Penescu sau *Știința de tîmăduirea de boalele vitelor*.

Istoria vechiului și noului Testament se folosea ca manual pentru pregătirea candidaților de învățători. Despre această carte Eforia scria în 1842 că ea constituie „basul învățaturii și educației creștinești“. „Întocmirea școalelor pe la sate, — se scria în circulara prin care se recomanda această carte — ar fi cu totul departe de cugetul cel mîntuitor al guvernului, dacă ar fi lipsită de o asemenea învățătură“.

Din cele cîteva exemple prezentate se constată nu numai lipsa de cărți, ci și lipsa de orientare în recomandarea celor existente, folosindu-se ca manuale de școală cărți cu totul nepotrivite pentru puterea de înțelegere a elevilor. Un exemplu concludent este folosirea „Gazetei sătești“ ca lectură pentru clasa a II-a în școala de la Cîmpulung.

Lipsa de cărți nu caracterizează numai prima jumătate a secolului al XIX-lea. D. Iarcu, în raportul său din anul 1861 cu privire la mersul școlilor din Muscel și Vilcea, pe care le inspectase, arată că învățătorii comunali n-au pe ce să învețe, iar elevii școlii din Cîmpulung învățau după gramatica pe care și-o copiaseră fiecare³². Abia după anul 1851 Efo-

²⁹ Arh. St. Buc., dosar 7730/1836, f. 90—92.

³⁰ *Ibidem*, dosar 3784/1857, f. 150.

³¹ *Ibidem*, dosar 1737/1848, f. 73.

³² *Ibidem*, dosar 275/1860, f. 185.

ria Școalelor fixează ce cărți să se introducă în școli și anume numai cele care poartă pecetea ei³³.

Din analiza programei și a cărților recomandate de Eforie spre a fi folosite în școli, se vede fundamentarea moral-religioasă a învățămîntului. Cartea religioasă a avut în această perioadă cea mai mare circulație, majoritatea lecturilor avînd un conținut religios.

S-a arătat mai sus cum Eforia Școalelor sublinia importanța cărții: *Istoria vechiului și noului Testament*, ea fiind cartea de temelie a învățaturii și „educației creștinești“. Însăși circulara Eforiei pentru recomandarea cărții dovedește că baza învățaturii era educația religioasă, crescînd pe școlari în spiritul de supunere, răbdare, de mulțumire cu viața pe care o duceau, în împlinirea „datoriilor celor sfinte“ etc. Religia a fost folosită de clasele dominante ca armă pentru dominarea maselor.

Deși ne găsim în perioada de orientare mistic-religioasă a învățămîntului, lucrările multor dascăli înaintați oglindesc totuși preocuparea lor pentru a da învățămîntului un conținut realist. D. Jianu, de pildă, prin lecțiile din abecedarul său, căuta să combată credința în fărmece, vrăji, strigoi, stafii etc.

În capitolul VIII din *Abecedar*, rezervat temei despre superstiții, Jianu arăta care sînt sărbătorile „necuviincioase“. „Toate joile de după paște numai proștii le țin“, scrie el. „Asemenea și rîmpotinii, circovii, sărbătorile sinzienilor, lupilor etc“.

Fiind împotriva bisericii care fixase atitea sărbători, D. Jianu arăta paguba pricinuită de ele unui popor. „Un om sărac, scrie el, de va lucra într-o zi, cîștigă un leu. Un milion de romîni de nu vor lucra 150 zile într-un an pîgubesc 150 milioane lei“.

Abecedarul lui Jianu și al lui Gr. Pleșoiianu au format manualele de bază în această perioadă de lipsă a cărții didactice.

Populația școlară. Cadre didactice. În privința populației școlare ne ocupăm aci numai de elevii de la școala publică. Am mai arătat că școala din Cîmpulung a început cu 30 de elevi în 1832. În anul 1835 numărul lor se ridicase la 104. În anii următori situația se prezenta astfel: 121 de elevi în anul 1843; 163 de elevi în 1845; 164 de elevi în 1846 și 170 de elevi în anul 1847.

La redeschiderea școlii cîmpulungene, populația școlară era următoarea: 18 elevi în clasa I, 12 elevi în clasa a II-a și 16 elevi în clasa a III-a. De menționat că la această dată, — în 1851, — funcționau în Cîmpulung și școli particulare. În curînd acestea desființîndu-se, numărul elevilor de la școala publică a crescut ajungînd în 1852 la 90 de elevi, iar în 1853 la 152 de elevi.

Din cei 90 de elevi care frecventau școala din Cîmpulung în 1852, 14 erau fii de plugari, 26 fii de meseriași, 11 fii de boieri, 6 fii de arendași, 3 fii de preoți, 3 fii de bîcâni, 4 fii de măcelari, 2 fii de mazi și cite un fiu de profesor, cîrciumar, avocat, văduvă și de chirigiu.

³³ Arh. St. Buc., dosar 2010/1851, f. 545.

Din totalul elevilor, 18 erau de la sate, în mare parte fii de boieri și arendași³⁴.

În anul școlar 1857—1858, școala din Cîmpulung avea 216 elevi în 4 clase; dintre cei 160 de elevi înscriși în clasa I, au promovat în clasa a II-a numai 12 elevi³⁵. O cauză a slabei lor pregătiri era numărul prea mare — 160 într-o clasă.

Începînd din 1842, funcționa ca succesor al lui Jianu la Cîmpulung, profesorul I. Brezoianu. Din anul școlar 1846—1847, alături de Brezoianu a fost numit R. Burdeanu, care fusese custode la Biblioteca Națională din București.

După evenimentele din 1848, școala din Cîmpulung s-a închis, iar profesorii au fost arestați.

În vederea redeschiderii școlilor, la 4 noiembrie 1850, se publică un concurs pentru ocuparea posturilor de la școlile începătoare din orașe. Concursul s-a dat la București în fața unei comisii formată din profesorii: If. Genilie, I. Popp, Gh. Popp, Valenstein și A. Popp.

După concurs au fost numiți la Cîmpulung: Procopie Constantinescu pentru clasa a III-a și Barbu Marinescu la clasele I și a II-a. În acest timp, I. Brezoianu fusese numit la Ploești, iar R. Burdeanu la Caracal, în locul lui N. Șerbănescu — originar din Cîmpulung — care trecuse la Pitești, unde funcționa alături de A. Oncescu și V. Drăgoescu.

Școli particulare. Atît înainte de epoca Regulamentului Organic, cît și după aceea, au existat la Cîmpulung școli particulare. Pînă la înființarea școlii naționale din acest oraș au existat școli pe lângă biserici și chiar acasă la dascăli. C. D. Aricescu, în memoriile sale, ne amintește de școala grecească din vremea sa și de profesorii săi: dascălul Manole care locuia pe str. Negru Vodă, lângă casele lui Alecu Chilișoiu, dascălul Apostol care făcea lecțiile în casele bisericii Domnești, dascălul Langada și dascălul Gheorghe al Obăgenței. De la fiecare din ei păstrează cîte o amintire.

La 1832 s-a înființat școala națională condusă de D. Jianu.

Școala grecească a continuat să existe pînă în 1837 cînd s-a desființat din lipsă de elevi.

O școală particulară bine organizată a fost școala germană condusă de Carol Cap, profesor de limba germană. La această școală, în afară de elevii ei, frecventau cursurile de germană și elevi de la școala națională.

Despărțirea I de la această școală învăța luna, marțea, miercurea și vinerea dimineața cîte o oră: citirea, scrierea și legile. Sîmbăta era rezervată pentru repetiție, iar joia liberă. După-amiază, de la orele 2—4, școlarii romîni mergeau la școala publică, iar cei germani își continuau lecțiile de dimineață.

³⁴ Arh. St. Buc., dosar 1978/1851, f. 98 (Lista cu numele elevilor).

³⁵ *Ibidem*, dosar 3831/1857, f. 161.

Despărțirea a II-a urma dimineața la școala publică, iar după-amiaza, de la orele 2–5, în afară de joia, învăța la școala germană legile silabismului, citirea, scrierea și număratul.

În anul 1847–1848 au frecventat cursurile acestei școli numai 10 elevi, dintre care 5 fii de boieri, 2 fii de negustori, 3 fii de funcționari. Până la această dată școala avea 32 de elevi. Școala germană avea și internat la profesorul Cap acasă. Între interni era și Dumitrache Mișescu, fiu de boier de la Ciumești-Muscel, cu cele mai bune rezultate la învățătură³⁶.

În iulie 1849 la școala germană frecventau cursurile 27 de elevi.

Creșterea numărului lor se explică prin închiderea școlii publice.

Din cei 27 elevi, 15 erau fii de boieri, 6 fii de negustori, 2 de doctori, un fiu de învățător, unul de funcționar și unul de meseriaș; 17 dintre ei erau din Cîmpulung, 5 de la sate, 3 de la Pitești, unul de la Sibiu și unul de la Argeș. Erau și 2 fete.

Din situația școlară a elevilor rezultă că 10 dintre elevi urmau aici numai la lecțiile de germană, ceea ce înseamnă că la Cîmpulung în acel timp funcționa și o școală particulară în limba română.

La școala germană funcționau: Carol Cap profesor de l. germană, N. Șerbănescu profesor de l. română și „o damă Lebrun, rămășiță a unei trupe franceze de comedie” — după cum scrie Brezoianu — care, preda limba franceză.

Prin raportul lui I. Brezoianu — conducătorul școlii normale din Cîmpulung, — se cere, în mai 1848, îndepărtarea din învățămînt a profesoarei de franceză deoarece „prin portul său în haine bărbătești” scade moralitatea elevilor. În locul ei este propus R. Burdeanu. Eforia aprobă propunerea lui Brezoianu.

Prin raportul nr. 3821, din 22 iulie 1850, Cîrmuirea de Muscel cere Eforiei să desființeze școala germană, deoarece Carol Cap, dobîndind și postul de „staroste”, neglijează școala. În raport se menționează existența a încă 2 școli particulare, arătîndu-se totodată că prin desființarea școlii germane „va înflori școala românească”³⁷.

Una din școlile particulare menționate în raportul cîrmuitorului județului era cea românească, condusă de Barbu Marinescu. Acesta fusese profesor „privat”, dînd lecții pe acasă, încă din 1842. Școala lui B. Marinescu avea în anul 1849–1850 un număr de 68 de elevi.

La școala românească condusă de B. Marinescu, situația elevilor era următoarea: 16 fii de meseriași (boiangii, cojocari, fierari etc.), 3 fii de plugari, unul de cărauș, 3 fii de funcționari, 6 fii de băcani și de cafegii, 7 fii de cîrciumari, 5 fii de preoți, 15 fii de negustori și 12 fii de boieri.

Școala funcționa cu trei clase și doi profesori: B. Marinescu și Ion Spiroiu³⁸. Notarea elevilor se făcea cu „em” (eminent), 1 și 2.

³⁶ Arh. St. Buc., dosar 1288/1847, f. 197.

³⁷ *Ibidem*, dosar 2221/1850, f. 101.

³⁸ *Ibidem*, dosar 2807/1849, f. 132.

Cealaltă școală particulară, despre care face mențiune raportul circulatorului, este școala franceză înființată de Eugénie Lebrun după ce fusese îndepărtată din școala germană. În anul 1850 în această școală erau 3 eleve în clasa I și 5 elevi în clasa a II-a.

Mai erau și alte școli particulare. De exemplu în anul 1852, Marița Cătăneasca conducea o școală de fete unde pe lângă carte se învăța și lucrul de mână³⁹. În 1853, Gh. Căciulă, cîntăreț la biserica Sf. Nicolae, avea sub conducerea sa o școală de muzică bisericească. În același an mai aveau școli particulare: preotul N. Diaconescu, cu 28 de școlari, 16 fete și 12 băieți, preotul D. Dumitrescu cu 14 elevi, numai băieți, și preotul Docsache cu 16 școlari, 10 băieți și 6 fete.

Institutorul școlii publice din Cîmpulung, P. Constantinescu, raportează în 1856 că aceste trei școli funcționează „într-un mod cu totul abătut“ neavînd aprobarea Eforiei Școalelor⁴⁰.

În 1855 mai existau ca școli particulare, școala lui Andrei Stănescu, cu 25 de școlari, 11 băieți și 14 fete, și școala diaconului D. Ionescu cu 30 de școlari, numai băieți.

Numărul total al elevilor din Cîmpulung — ținînd seama de cei ce frecventau școala publică și de cei înscriși la școlile particulare — se ridică pe la mijlocul secolului al XIX-lea, la aproape 380.

Școala de fete. Încă din anul 1834, la școala națională din Cîmpulung, între școlarii frecvenți erau și eleve.

După redeschiderea școlilor (1851), fetele nu mai erau primite la școala publică — așa prevedeau instrucțiunile Eforiei.

Printr-un raport al comitetului de inspecție al școlii din Cîmpulung, se cerea aprobare ca să fie primite și fetele la școală, menționîndu-se că unii dintre orășeni sînt „fără stare“ și n-au mijloace să dea pe fiicele lor la „vreun pensionat sau să ia învățător cu plată“. Eforia nu aprobă această cerere, recomandînd să se înființeze școli particulare pentru fete⁴¹. Pînă în 1855 — după cum am arătat — fetele au frecventat școlile particulare conduse de M. Cătăneasca, N. Diaconescu, Docsache și Andrei Stănescu.

Interesul mereu crescînd al orășenilor pentru educația fiicelor lor, cerea înființarea unei școli de fete.

Este de menționat faptul că cererile insistente de a se primi fetele în școala publică erau făcute de locuitorii din pătura de jos, oameni „fără stare“ care n-aveau posibilitate de a plăti taxa la școlile particulare sau de-a lua învățător acasă, cum făceau cei bogați.

În 1861 s-a înființat în Cîmpulung un „externat de fete“ sub conducerea Elenei Cernovodeanu — care a început să funcționeze numai cu 55 de eleve și cu 2 clase.

³⁹ Arh. Stat. Buc., dosar 1727/1852, f. 219.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar 3980/1854, f. 142.

⁴¹ *Ibidem*, dosar 1978/1851, f. 60—61.

Din 1862 școala de fete înființată de Așezămintele Brîncovenești trece sub tutela Ministerului Cultelor. În acest an școlar ia ființă și clasa a III-a.

La școala de fete urmau numai fiicele de boieri, dregători și negustori; fiicele celor „fără de stare“ care ceruseră mereu înființarea unei școli de fete n-au putut urma la această școală. Raportul institutorului din Cimpulung menționează că alegerea elevelor la această școală este „foarte vicioasă și nedreaptă“.

Personalul școlii era format din Elena Cernovodeanu — directoare cu 500 lei pe lună, D. Pisone — institutor cu 400 lei, D. Ionescu — preot-catihet cu 300 lei, Dr. Iosef Fuss — medic cu 80 lei lunar. Din decembrie 1861 este numit și N. Șerbănescu, profesor de muzică cu 126 lei⁴².

Elevetele luau masa de prinz la școală. Școala funcționa în casele lui Alecu Chilioșoiu avînd la dispoziție 8 camere pentru care se plătea o chirie de 1920 lei anual.

În timp ce școala publică fusese închisă aproape un semestru, din lipsă de local, Așezămintele Brîncovenești au închiriat, pentru o școală, la care — după cum am văzut — urmau numai fiicele boierilor și dregătorilor, o casă formată din 8 camere. Din anul 1863 școala a funcționat în casele lui Scarlat Anghelleanu.

Școala ducea lipsă de semicercuri, table lancasteriene, hărți și 35 modele de lucru.

Programa era următoarea:

Clasa I. Silabisirea, scrierea, calculul.

Clasa a II-a. Lectura, caligrafia, aritmetica.

Clasa a III-a. Gramatica, cunoștințe uzuale, aritmetica și desenul.

Religia se preda de două ori pe săptămîină. Muzica vocală era împărțită pe trei clase astfel: „solfiatul, dueturi și cîntece religioase“.

Lucrul de mină era de asemenea împărțit pe trei clase: clasele I și a II-a: „fetonuri, cusături de albituri și împletituri, iar clasa a III-a“ „recapitulare, tapeturi și croeli“.

După statul de salarii și după repartizarea sarcinilor în această școală se poate vedea cît de puțină importanță se acorda problemelor de bază ale învățămîntului: scrisului, cititului, socotitului etc. Astfel preotul primea 300 lei lunar pentru un singur obiect predat de 2 ori pe săptămîină, iar institutorul care preda toate celelalte obiecte, afară de lucru și muzică, primea 400 lei. Apoi repartizarea unui singur institutor pentru toate clasele și la atîtea obiecte ilustrează și mai mult acest lucru. Așa se explică și slabele rezultate obținute la învățătură. De altfel și raportul institutorului orașului, făcut după inspecția din 1862, arată că la această școală, geografia, istoria, noțiunile de istorie naturală, sînt mult mai restrînse decît în școala orașului. De asemenea subliniază că aici nu se folosea metoda lancasteriană, și propune ca studiul desenului, care ușurează lucrul de mină, să înceapă

⁴² Arh. St. Buc., dosar 467/1862, f. 2, vezi și dosar 730/1863, f. 1.

din clasa a II-a, iar pentru școlile statului propune introducerea muzicii vocale⁴³.

Biblioteca școlii. Începînd din anul 1840, Vornicia din Lăuntru se adresează magistraturilor orașelor cerindu-le înființarea de biblioteci. Prin circulara din 1 iulie 1840, Vornicia arată magistratului orașului Cîmpulung necesitatea înființării unei biblioteci pe lângă „școala națională“ cu orice cărți s-ar publica în limba romînă sau „tălmăcite“ din alte limbi. În circulară se arată și scopul înființării acestei biblioteci, și anume: „spre a se vedea într-o asemenea încăpere hotărîită pentru publica învățatură, articole de împodobire“ atît pentru „știința“ ce trebuie să aibă școala de „verce lucrare s-ar isvodi și s-ar tipări“, precum și pentru premiile ce s-ar cuveni a se împărți la examenele care se fac pe la școli.

Prin circulara de mai sus, Vornicia dă poruncă să se facă în școală „un dulap în formă de bibliotecă“ dînd și dimensiunile necesare.⁴⁵ Se atrage atenția ca dulapul să se facă cu „iconomia cerută“ și să se prevadă în buget, pe fiecare an, cîte 200 lei pentru cumpărare de cărți.

Printr-o altă circulară se cere ca toate cărțile care se vor aduna în biblioteca școlii normale să fie trecute într-un catalog „fără a se înstrăina supt nici un fel de cuvînt“⁴⁶. La 3 octombrie 1840, D. Jianu raporta Eforiei că la Cîmpulung a făcut un dulap frumos și încăpător și că pentru cărțile primite a alcătuit și catalogul necesar.

Trebuie relevat faptul că în timp ce alte orașe interveneau să fie scutite a cumpăra cărți și de a prevedea anual cîte 200 lei în acest scop, magistratul orașului Cîmpulung, cere aprobare să cumpere nu numai cărțile, dar și toate gazetele publicate de la 1832 pînă la 1841, deoarece „se socotesc trebuincioase și folositoare pentru actele și legiuirile stăpînirii și alte lucruri politicești“. Colecția de gazete a costat 1060 lei, prevederile bugetare pe 5 ani⁴⁷.

Din această intervenție a magistratului pentru colecția de gazete se vede lipsa de interes față de cartea cu o circulație mai largă, folositoare mai ales candidaților de învățatori care se pregăteau la școala normală din Cîmpulung. Gazetele care cuprindeau mai ales informații politice, economice și administrative interesau o mică parte a locuitorilor orașului.

În ceea ce privește conținutul acestui fond de cărți, trebuie arătat că din cele 61 de titluri recomandate de Vornicie spre a forma fondul inițial al bibliotecii, erau: 5 titluri de cărți de istorie, un titlu de isto-

⁴³ Arh. St. Buc., dosar 359/1862, f. 9.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar 787/1864, f. 75.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar 2640/1840, f. 1.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar 3390/1840, f. 19.

⁴⁷ Semnalăm că o parte din această colecție se găsește și astăzi la biblioteca școlii elementare nr. 1 din Cîmpulung.

rie naturală, un curs de retorică, unul de morală, unul de aritmetică și unul de geometrie și o carte de legi.

Restul de 50 de titluri cuprindeau literatură străină și numai două cărți românești, *Fabulele* lui Țichindeal și *Poeziile* lui Văcărescu⁴⁸.

Am arătat că pentru evidența cărților din biblioteci, Eforia a cerut profesorilor să alcătuiască cataloage. Acestea constituie adevărate documente referitoare la istoria bibliotecilor. Unul din cele mai importante cataloage de acest fel, din prima jumătate a secolului al XIX-lea, este cel întocmit de I. Brezoianu, profesorul școlii normale din Cîmpulung, în anul 1846. Acesta se numără printre primele cataloage care prezintă cărțile din bibliotecă într-o ordine sistematică. Ei a împărțit întregul fond de cărți al bibliotecii în 18 materii. Clasificarea aceasta este asemănătoare celei pe care o prezintă mai târziu în lucrarea sa: *Manualu complectu de învățatură mutuală...*

Desigur că la organizarea bibliotecii, Brezoianu a fost ajutat și de colegul său de la școală, Răducanu Burdeanu, care funcționase mai înainte la Biblioteca Națională a Țării Românești din București, unde cunoscuse această muncă. Din octombrie 1847 R. Burdeanu primi chiar conducerea bibliotecii din Cîmpulung⁴⁹.

Fondurile bibliotecii au crescut destul de mult. Se poate afirma că pe la 1846, în afară de Biblioteca Națională de la Colegiul Sf. Sava și biblioteca Școlii centrale din Craiova, biblioteca școlii normale din Cîmpulung era cea mai mare dintre bibliotecile existente. Astfel numărul cărților din această bibliotecă era de 228 de tomuri⁵⁰, în timp ce bibliotecile celorlalte orașe aveau: 93 volume la Pitești, 31 volume la Curtea de Argeș, 130 volume la Giurgiu, 157 volume la Ploiești, 181 volume la Tîrgoviște, 144 volume la Focșani, 117 volume la Brăila etc⁵¹.

Pentru asigurarea păstrării cărților, Brezoianu cere Eforiei să nu se mai îngăduie membrilor magistratului orașului să mai ia cărțile acasă, unde le țin, cum scrie el „cu săptămînile” și apoi le înapoiază „desnodate și cu foile ieșite”⁵². Biblioteca școlii din Cîmpulung își îmbogățește fondurile prin donația făcută în 1852 de către Urianu. Se donează 1030 de volume în mai multe limbi, mai ales în limba franceză, majoritatea fiind cărți de drept⁵³.

Cunoscînd nivelul de cunoștințe destul de scăzut al școlărilor și al candidaților de învățători, care urmau la școala publică, unde era și biblioteca, nu se poate afirma că biblioteca a contribuit la educația și instrucția elevilor. Cărțile de literatură beletristică care circulau prin oraș au folosit unui cerc restrîns de cititori.

⁴⁸ Arh. St. Buc., dosar 2640/1840, f. 164–165.

⁴⁹ *Ibidem*, dosar 1288/1847, f. 136.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar 1286/1847, f. 3–6 (Catalogul bibliotecii din Cîmpulung).

⁵¹ *Ibidem*, dosar 1978/1851, f. 41.

⁵² *Ibidem*, dosar 1678/1845, f. 268.

⁵³ Cărți din această bibliotecă se mai găsesc astăzi la biblioteca școlii nr. 1 din Cîmpulung și la biblioteca raională. Cea mai mare parte a cărților au fost înstrăinate.

Depășind prin conținutul lor nivelul de înțelegere al elevilor, cărțile au servit fiilor clasei stăpînitoare care urmau școli mai înalte. Cît privește cărțile străine și mai ales cele franceze, care erau cele mai numeroase în bibliotecile particulare, acestea nu erau citite decît de un număr foarte limitat de orășeni. Din cele 1030 de volume care alcătuiau biblioteca lui Anastasie Urianu, 700 erau în limba franceză, iar restul în limbile latină, greacă, germană și doar cîteva în limba romînă. De altfel, cărțile străine formau majoritatea cărților din bibliotecile particulare. Astfel de biblioteci, intrate în fondurile bibliotecilor școlare, au rămas simple depozite de cărți necercetate, așa cum fuseseră și la posesorii lor, bibliotecile fiind la modă pe acea vreme, după cum scrie și N. Filimon în *Ciocoii vechi și noi*⁵⁴.

Din cunoașterea fondurilor bibliotecilor particulare, în special, reiese și mai mult poziția retrogradă a boierimii noastre care manifesta dispreț față de limba și cultura națională. Pe lângă școala din Cîmpulung a funcționat și un centru de desfacere a cărții, mai ales a celei didactice. Aceste cărți se difuzau la învățătorii satelor și alți doritori, cu plată. Pentru oficiul de difuzare, profesorul primea zeciuială din vînzarea lor.

Figuri de dascăli cîmpulungeni. Din perioada 1832–1864 se impun atenției noastre figurile a trei dascăli: D. Jianu și I. Brezoianu la școala din Cîmpulung și I. D. Petrescu, de la școlile sătești.

Dimitrie Jianu este primul profesor al școlii naționale din Cîmpulung. S-a impus prin activitatea depusă în organizarea școlii din Cîmpulung și în pregătirea candidaților de învățători.

Dimitrie Jianu era originar din comuna Grojdibod, Romanai.

Înzestrat cu o mare putere de muncă și pregătit în școala lui Gh. Lazăr și I. Heliade Rădulescu, el reuși în cîteva ani să ridice prestigiul școlii naționale față de școala grecească.

Cei zece ani cît a stat la Cîmpulung au fost cei mai rodnici.

Aici a scris *Abecedarul* său, lucrare ce a făcut ca numele lui să rămînă înscris în istoria didacticii romînești. Acest *Abecedar* a fost tipărit la Sibiu, în 1836, fiind întocmit pentru folosul și orientarea învățătorilor în predarea lecțiilor în primele clase elementare, care formau baza învățămîntului.

Abecedarul a fost întocmit pe baza experienței de la clasă. „Citind și recitind tablele pedagoghice, vîzînd și neșatornicia copiilor, am

⁵⁴ „Pe acei timpi, ca și în zilele noastre, bibliotecile erau la modă; toți junii muchelefi și spudaxiți aveau cîte o bibliotecă din cele mai bune cărți ale timpului, pe care nu le citea niciodată. Bibliomania era atît de întinsă, încît mulți din cei aprinși de această patimă, nevoind să sacrifice bani și timp, chemau cîte un pictor meșter și le zugrăvea prin saloane și prin camerile de studiu cîte o bibliotecă de minune, în care se găsea tot ce ne-a lăsat mai sublim gîndirea omenească, de la creațiune și pînă în timpii lui Caragea. Judecînd între oamenii care au biblioteci și nu le citesc și între cei care le au numai zugrăvite, eu cred — zice N. Filimon — mai cu minte pe cei din urmă“ (N. Filimon, *Ciocoii vechi și noi*, București, 1956, p. 83).

intreprins compunerea unui abecedar“, scrie Jianu în raportul trimis Eforiei.

Lecțiile din *Abecedarul* său sînt împărțite pe trei trimestre și au apărut în trei părți separate, pentru ca școlarul să aibă la începutul fiecărui trimestru bucuria că începe o carte nouă și pentru a nu produce atita pagubă părinților în caz de pierdere.

În afară de lecțiile pentru deprinderea cititului, Jianu a introdus în *Abecedarul* său lecții despre curățenie și „paza sănătății“, despre „ferirea de primejdii“ etc., toate sub formă de povestiri, ca sfaturi date de un bătrîn, de aceea l-a numit și „Mentor“. În abecedar se află de asemenea lecții „despre patrie“, timp, sărbători, superstiții.

În prefața volumului al III-lea Jianu se adresează către „Iubiții mei școlari cîmpulungeni“ și-i îndeamnă să fie oameni de ispravă, să-și iubească patria, să asculte de părinți etc.

Lecțiile din capitolul al VI-lea sînt străbătute de un înalt patriotism. Sfaturile și povestirile sînt frumoase, sincere și convingătoare⁵⁵.

Împreună cu N. Rudeanu din Cîmpulung a scris *Istoria sfîntă*, din care a trimis gratuit cîte 10 exemplare la fiecare școală normală din Țara Romînească, spre a se împărți la „școlarii săraci și silitori la învățătură“, după cum scria Jianu către Eforie.

Încă din timpul cînd era școlar la Sf. Sava, Jianu a tradus *Filosoful indian* de Filip Chesterfield.

Pentru activitatea de organizare și dezvoltare a învățămîntului a fost înălțat la rangul de pitar.

Eforia Școalelor, cunoscînd activitatea sa, l-a numit revizor al școlilor din Țara Romînească. Această funcție o deține din 1842 pînă în septembrie 1845 cînd este numit profesor și inspector al seminarului din Curtea de Argeș⁵⁶. În septembrie 1848 îl găsim profesor la clasa I la școala de la Cismigiu⁵⁷.

Frumoase amintiri despre Jianu păstrează fostul său elev, C. D. Aricescu.

„Jianu a lăsat în Cîmpulung amintiri neșterse — scrie Aricescu — multe generațiuni vor pronunța cu respect numele său venerabil“. În amintirile sale, Aricescu arată cum se apropia Jianu de elevi și cum le vorbea despre lucruri care nu erau în programa școlară. „Pe copiii silitori din clasa IV — îi lua cu sine la plimbare pe Flămînda, Lerești, Bughea, Nămăești, le descoperea secretele naturii, originea și dezvoltarea Daciei, rezultatul mișcării de la 1821, descria progresul spiritului uman, binefacerile invențiunilor, reformele introduse în stat, în filosofie, arte și științe“⁵⁸.

⁵⁵ O. Ghibu, *Din istoria literaturii didactice romînești*, București, 1916, p. 145.

⁵⁶ G. C. Marinescu, *Seminarul din Curtea de Argeș*, București, 1936, p. 125.

⁵⁷ Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 1470/1848, f. 48.

⁵⁸ C. D. Aricescu, *op. cit.*, p. 12.

Ion Brezoianu îl înlocuiește pe Jianu la conducerea școlii din Cîmpulung, în anul 1842.

Brezoianu s-a născut la București, în anul 1817, și a învățat la Sf. Sava. În anul 1837 este numit profesor la Cerneți. Din 1838 activitatea lui se îndreaptă spre pregătirea școlarilor și a candidaților de învățători.

În anul 1840, Brezoianu a fost închis, deoarece domnitorul Alex. Ghica l-a bănuțit că a participat la complotul urzit de Mitiță Filipescu.

Rămas fără slujbă, după eliberare, a fost luat de Eliade la „Curierul românesc“. În 1842 este numit profesor la Cîmpulung. Aici a depus o frumoasă activitate. Pentru munca sa deosebită i se dă, în 1843, rangul de pitar.

Cîmpulungul i-a fost prielnic și lui Brezoianu pentru activitatea didactică și editorială. În activitatea publicistică I. Brezoianu se înscrie cu mai multe lucrări. Vom menționa numai pe cele legate de organizarea învățămîntului.

Cît a stat la Cîmpulung el a alcătuit una din cele mai importante lucrări ale sale și anume: *Manualu complectu de învățatură mutuală...*, tipărită în anul 1850. În prefață el arată că metoda mutuală, despre care tratează manualul său, a devenit „piatra unghiulară a învățăturilor elementare“ și că era necesară o carte care să trateze despre această metodă. „Învățătorii din Muscel, scrie el, au cerut această carte cu stăruire“.

Cel mai important capitol din lucrare, este cel rezervat procedeelelor folosite în predarea lecțiilor.

În afară de munca de traducere din Lorain și Lamotte, Brezoianu a prelucrat și a adaptat acest material pentru nevoile școlii românești.

O carte mult folosită, mai ales de învățătorii de la sate, este *Cursu elementar de agricultură și economie rurală*. Tot pentru cadrele didactice de la sate a publicat: *Învățătorul primar și Rudiment agricol*.

Între dascălii școlii cîmpulungene, în perioada 1832—1864, mai amintim pe I. D. Petrescu, R. Burdeanu, B. Marinescu, Procopie Constantinescu și Elena Cernovodeanu.

Dascălii cîmpulungeni și anul 1848. Avîntul revoluționar a cuprins și pe slujitorii școlii — învățătorii și profesorii.

Trăind în mijlocul maselor țărănești, dascălii satelor au cunoscut mizeria în care se zbătea țărănimea și au luptat pentru eliberarea țărânului de clacă și exploatare, pentru libertate și o viață mai bună.

În interogatoriul luat lui R. Burdeanu — profesor al școlii din Cîmpulung, arestat pentru participare la revoluție —, se arată că profesorii „mai toți deobște au luat parte la evenimentele trecute“⁵⁹.

O parte dintre învățători și profesori au participat la revoluție în calitate de comisari de propagandă sau administratori de județe.

⁵⁹ Arh. Stat. Buc., Comisia pentru cercetarea celor amestecați în fapte revoluționare, dos. 52/1849, f. 1.

Cu organizarea propagandei revoluționare a fost însărcinat N. Bălcescu. Trebuia format un corp de propagandiști devotați revoluției, atașați de popor.

În instrucțiunile pentru comisari se arăta că ei trebuie aleși cu multă grijă „din oamenii cei noi și prieteni vechi ai poporului“.

Decretul Guvernului Provizoriu, din 6 iulie 1848, pentru numirea comisarilor de propagandă, arăta ca în fiecare județ să se numească cîte unul sau doi comisari care prin activitatea lor „să nimicniceze păcătoasa activitate ce depun vrăjmașii Romîniei“. De asemenea se cere să se trimită la sate oameni „cu capacitate“ care să le vorbească sătenilor despre Constituție și drepturile „cele nouă, fiindcă toți locuitorii satelor nu cunosc încă bine nici proclamația, nici adevăratul ei înțeles. Fiindcă sînt oameni ce răspîdesc feluri de vorbe ca să spăimînteze lumea“⁶⁰.

Între sarcinile comisarilor de propagandă era și aceea de a deștepta în popor acel „orgoliu național“ care „este mîntuirea popoarelor în timp de revoluție“, de a-l face capabil „să-și simtă marea sa putere“ și să „scoată din țărani frica de armii străine“, să aleagă cu grijă deputații „căci de aci atîrnă mîntuirea nației“ etc.

Rapoartele comisarilor de propagandă, aleși dintre învățători și profesori, arată patriotismul și spiritul revoluționar de care erau animate cadrele didactice.

Dintre dascălii musceleni au fost comisari de propagandă Răducanu Burdeanu la Muscel, N. Șerbănescu la Slatina și I. D. Petrescu la Buzău și Vălenii de Munte. Dimitrie Jianu a fost prefect în timpul revoluției de la 1848 la Muscel, iar I. Brezoianu a îndeplinit misiuni pe linie centrală.

Activitatea revoluționară în acest județ a fost începută de profesorul Ion Brezoianu. Încă din timpul cît a funcționat la școala din Cerneți, Brezoianu a participat la conspirația organizată de Mitiță Filipescu. Din interogatoriile luate lui Telegescu și Serghiescu, care au mers în Oltenia pentru a atrage și masele în această luptă, rezultă că ei au stat la I. Brezoianu 4 zile și că la înapoiere acesta le-a dat cărți franțuzești oprite de cenzură, lucrări ce „defăima stăpînirea“⁶¹.

În calitate de conducător al școlii normale din Cîmpulung, Brezoianu adună în Capitala județului pe toți candidații de învățători de la sate și le explică Constituția.

Circulara Ministerului Instrucțiunii Publice către profesori, din 9 iulie 1848, sublinia această îndatorire ca pe una din cele mai „delicate“. În circulară se cerea ca să tîlmăcească „proclamația liberatoare, tuturor candidaților, și a-i lumina astfel încît să poată desluși pe frații de pe la sate“⁶².

⁶⁰ Anul 1848 în Principatele Romîne, tom. II, p. 56.

⁶¹ I. C. Filitti, *Turburări revoluționare în Țara Romînească, între 1840-1843*, București, 1912, p. 277.

⁶² Anul 1848 în Principatele Romîne, tom. I, p. 361.

Ideea luminării maselor străbate ca un fir roșu întreaga operă a lui N. Bălcescu. „Să luminăm dar poporul dacă vrem să fim liberi“ — spunea el. Pentru această idee au luptat și cadrele didactice muscelene.

În munca de propagandă la sate, învățătorii și profesorii și-au dat o contribuție de seamă. Brezoianu a luptat să facă din învățătorii de la sate „organe fidele ale libertății“, cum se scria în circulara ce s-a publicat în „Foaia sătească“.

La Muscel, în calitate de comisari de propagandă au funcționat R. Burdeanu, C. Brezoianu, A. Dedu și C. Meltiade, fiecare luând în primire câte o plasă.

Comisarii erau foarte activi. Ei mergeau din sat în sat, explicau „cele 21 puncturi ale Constituției“, săvârșeau jurământul, făceau sfințirea pe steag, ori recrutau pentru „gvardia națională“.

Populația din Muscel a primit cu entuziasm „Proclamația liberatoare“.

Dimitrie Jianu, care condusese zece ani școala din Cîmpulung, numit prefect al revoluției la Muscel, raportează guvernului că la sosirea sa la Cîmpulung, în iunie 1848, a găsit „popolul plin de bucurie pentru noua Constituție“.

Din rapoartele comisarilor de propagandă se constată că locuitorii din acest județ au salutat cu încredere revoluția. De altfel, acțiuni de semnificație socială se produsese aici și înainte de 11 iunie 1848: Nicolae Goleșcu își eliberase țiganii robi și clăcașii de pe pământul său, la fel procedase Dr. N. Crețulescu la Leordeni. La Racovița o mulțime de țărani răsculați nu mai voiau să țină seama de subcîrmuitorul plășii Urianu.

Raportul profesorului R. Burdeanu, comisar al plășii Rîuri, din Muscel, trimis Ministerului Treburilor din Lăuntru, menționează că poporul l-a primit cu „aclamații de bucurie“, că „toți într-o unire strigau: să trăiască libertatea etc.“⁶³.

C. Brezoianu, comisar la plaiul Nucșoara, arată că din sat în sat era petrecut de „bunii săteni“ cu strigarea: „Trăiască făcătorii noștri de bine, trăiască Constituția“. În satul Corbi, cel mai mare din acel plai, „entuziasmul a fost peste toată așteptarea“, scrie el. După ce și-a îndeplinit ca și în celelalte sate instrucțiunile ce avea, — explicarea constituției, jurământul etc. — el arată că „sătenii s-au dus să-și facă sulite“ și astfel „să înființeze gvardie națională“⁶⁴.

În activitatea lor de propagandiști, profesorii amintiți au întâmpinat și greutăți. Satele Piscani și Negreni, unde reacțiunea era puternică, s-au împotrivit.

În raportul său, C. Brezoianu roagă ministerul să-i publice discursul despre explicarea constituției pe care l-a ținut la sate, spre a fi citit pentru lămurirea locuitorilor, deoarece a văzut cât a stat în Cîmpulung, că mulți dintre negustori „au o idee cu totul întunecată de mîntuitoarele noastre drepturi“.

⁶³ Anul 1848 ... tom. II, p. 397.

⁶⁴ *Ibidem*, pp. 428—429.

În raportul lui, C. Meltiade, comisar la plasa Podgoria—Muscel, după ce arată că și-a întrerupt pentru cîtva timp activitatea din cauza holerei care „a adus plasa Podgoria într-o stare jalnică“, relatează că „gvardia națională va fi bine întocmită“ și că în această plasă, cîtiva reacționari, între care Grigore Iorgulescu, fostul subadministrator, și Pascale Tămășescu, au împrăștiat cele mai infame minciuni, dar că acum „gura păgînilor a amuțit și aștept, — scrie el — să-i și văd închinîndu-se sf. Constituției cei mîntuitoare“⁶⁵.

Reacțiunea a început să împrăstie „infame minciuni“ — cum scrie Meltiade, — mai ales după zvonurile puse în circulație de boierime o dată cu retragerea Guvernului Provizoriu la Rucăr, în județul Muscel. Aici, în noaptea de 29 iunie, au sosit în 6 trăsuri, fruntașii revoluției de la 1848: N. Bălcescu, G. Magheru, Christian Tell, N. Golescu, Ion Voinescu II, C. A. Rosetti, St. Golescu etc.

În activitatea dusă de dascălii musceleni pentru luminarea satelor, un mare rol l-a avut și răspîndirea — în rîndul candidaților de învățători și a sătenilor — a revistei „Învățătorul satelor“, al cărei redactor principal în 1848 era N. Bălcescu. După înăbușirea revoluției, I. Brezoianu a trebuit să achite la Eforia Școalelor peste 1000 lei pentru acest periodic dat învățătorilor din Muscel.

După cum am mai arătat, profesorii N. Șerbănescu și I. D. Petrescu au activat în calitate de comisari de propagandă, primul la Slatina și al doilea la Buzău și Vălenii de Munte.

După 13 septembrie 1848, începe prigoana împotriva elementelor revoluției. Învățătorilor și profesorilor participanți la revoluție li se deschid dosare de anchetă, ei sînt îndepărtați din învățămînt și aruncați în temniță.

Eforia Școalelor, la 1 noiembrie 1848, comunică lui R. Burdeanu că fiind „unul dintre aceia“ ce a luat parte „în cauza trecutei revoluții“ este îndepărtat din învățămînt. La fel se comunică și celorlalți profesori⁶⁶.

Profesorii cîmpulungeni: I. Brezoianu, R. Burdeanu, I. D. Petrescu și N. Șerbănescu sînt arestați și întemnițați la mănăstirea Văcărești, unde sînt reținuți din 13 septembrie 1848 pînă la sfîrșitul lunii mai 1849.

Jurnalele încheiate de comisia de anchetă arată că profesorii au luat parte activă la revoluție. În jurnalul nr. 110 din 17 februarie 1849, încheiat de Comisia de anchetă lui R. Burdeanu, se menționează că „luîndu-se în băgare de seamă originalele acturi ce se află la comisie... precum și răspunsurile numitului, s-au dovedit fără tăgăduire că numitul Răducanu Burdeanu a luat parte activă în faptele revoluționare, făcînd propagandă prin sate, cu plată de leafă spre invitarea lăcuiitorilor țărani în duhul și dorințele acelu nelegiuit guvern revoluționar“⁶⁷.

Suferințele îndurate în inchiisoare au dus la zdruncinarea sănătății celor mai mulți dintre arestați. În jalba lui R. Burdeanu adresată Co-

⁶⁵ Anul 1848... tom. III, p. 459.

⁶⁶ Arh. St. Buc., Min. Cult. și Instr. Publ., dosar 1494/1848, f. 14.

⁶⁷ *Ibidem*, Comisia... dos. 52/1849, f. 3.

misiei de anchetă se arată că este amenințat cu „perderea vieții“. „Pieptul meu este plin de răni“, scrie fostul comisar de la Muscel.

I. D. Petrescu, fost învățător la Rucăr și apoi inspector al școlilor comunale din Muscel, a fost întemnițat la Văcărești la un loc cu țărani de la Islaz. În lucrările sale el a evocat multe amintiri din timpul arestului.

Activitatea dascălilor din Muscel în revoluția de la 1848 oglindește dragostea lor față de patrie și popor, lupta lor pentru doborârea orânduirii bazată pe silnicie, pentru libertatea poporului, pentru o viață nouă, ce avea să se îndeplinească abia după aproape un secol.